

N:o 77.

Ank. till Riksd. Kansli d. 6 Maj 1867, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i gällande Grufve-stadga.

Första Kammaren har infordrat Lag-Utskottets yttrande öfver en af Herr A. E. Ros väckt motion (N:o 68), hvori anföres, hurusom tillämpningen af Kongl. Grufve-stadgan den 12 Januari 1855, för så vidt den afser mineralet stenkol, skulle ådagalagt, att denna Stadga icke vore egnad att befärma upptäckandet och bearbetandet af de för landet och industrien värdefulla stenkolsförråden, i det att

1:o ehuru, enligt 1 § af nämnda Stadga, stenkol visserligen utgjorde föremål för inmutning, hvaremot sådana mineralier eller fossilier, som åtföljde stenkolen öfverallt i de formationer, der den framträdde — såsom flis, brandskiffer, vissa leror m. m. — och utgjorde nyttiga biprodukter, icke finge af grufveegaren tillgodogöras, oaktadt han måste lösbyta och upphemta dem för att åtkomma stenkol;

2:o) den uti 2 § af Grufve-stadgan meddelade föreskrift, att inmutning ej vore tillåten på närmare afstånd från boningshus eller tomtplats eller trädgård, än 100 famnar, innebure en orimlighet, enär stenkolsflötserna hade en horisontel utsträckning under de fält, hvarest de förekomme, och således en stor del af koltillgångarne, till oberäknelig förlust för landet, skulle förblifva oåtkomlig och likasom fastläst, hvilket i synnerhet vore förhållandet på Skånes tätt bebyggda slätter, der en hvar, som egde under sin besittning några kappland jord med derå uppfördt boningshus och annan åbyggnad, dominerade en areal af 90,000 quadratalnar, inneslutande, efter vanlig beräkning, en koltillgång om 950,000 kubikfot; ett förhållande, hvilket syntes så mycket orimligare, som ett dylikt hus stundom icke vore värdt mera än 50 à 100 R:dr;

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 7 Saml. 18 Häft.

3:o) enligt 18 § jordegaren vore berättigad till hälften i alla de fyndigheter, som vore föremål för inmutning, men enligt 20 och 21 §§ frikallad från att deltaga i de kostnader, som åtföljde försöksarbetena, hvadan inmutaren måste sjelf bekosta de dyrbara borrhmaskiner och de långsamma och kostsamma borrhningar, som vore nödvändiga för upptäckandet af stenkol, något som uppenbarligen vore egnadt att afskräcka från slika företag;

4:o) det nu tillätna utmålsområdet för stenkol, enligt 36 §, endast utgjorde 360,000 kvadratalnar, motsvarande en kvadrat med 200 famnars sida, hvilket område, innefattande emellan 25 och 26 geometriska tunnland, vore alltför litet för en inmutning, då man kände hvilka kostsamma arbeten och maskiner, som erfordrades för att göra stenkol åtkomliga, och på grund hvaraf näppeligen någon ville vedervåga så stora uppoffringar för den ringa koltillgång, som funnes att skörda på så inskränkt område, enär i vårt land inom de undersökta distrikten medelmäktigheten befunnits utgöra allenast $1\frac{1}{2}$ fot eller oftast ännu mindre;

5:o) den enligt 15 § i Grufve-stadgan bestämda tid af ett år ifrån tillståndsbevisets utfärdande, inom hvilken arbetet å ny inmutning skulle vara börjadt, syntes, hvad stenkol beträffade, vara alltför knapp, i synnerhet då man besinnade hvilka dyrbara borrhmaskiner, som erfordrades för stenkolens upptäckande och den långa tid, som åtginge till hvarje borrhåls neddrifvande, mången gång uppgående till 6 eller 8 månader; och

6:o) det minimum för årliga arbetet, som i 42 § stadgades, nemligen en kubikfamns bergssprängning eller 4 å 5 kubikfamns jordrymning, eller ock annat grufve- eller byggnadsarbete, motsvarande 200 dagsverken, vore så till vida origtigt fastställt, som bergssprängningen eller jordrymningen till sitt värde ingalunda motsvarade 200 dagsverken, utan den förstnämnda kunde verkställas för 75 å 100 R:dr och jordrymningen för ännu mindre, då deremot 200 dagsverken numera icke betaltes med mindre än 300 R:dr, hvartill komme, att dagsverksberäkningen borde anses föråldrad, emedan alla grufve-arbeten numera verkställdes efter beting.

På grund häraf har motionären föreslagit ett tillägg till nämnda Kongl. Stadga, innehållande nio särskilda punkter af följande innehåll:

»§ 1.

Inmutning af *stenkol* med dem åtföljande *flis*, *brandskiffer*, *leror* och andra *fossilier* tillåtes utan afseende på om inom det inmutade området finnas bebyggda gårdar, enstaka hus, tomtplatser eller trädgårdar.

§ 2.

Inmutningsansökan till Bergmästare-embetet skall åtföljas af fullständig karta öfver det eller de områden, som till inmutning anmälas, upptagande tydligt och klart de för inmutningen bestämda gränser samt grufvans eller inmutningens namn, hvilken karta bör, så vidt sig göra låter, utgöra en kopia af hemmanets eller

egendomens egokarta, och hvilken karta eller behörig kopia deraf af Bergmästaren begagnas vid utmålsförrättningen. vid hvilket tillfälle den, efter behörig granskning på fältet, fastställles och sålunda, jemte utmålsprotokollet, kommer att utgöra inmutningens garanti eller fastebref.

§ 3.

20 § förändras sålunda, i afseende på *stenkol*, att jordegaren är skyldig antingen att vid erhållen del af tillståndsbeviset eller mutsedeln bestämdt och bevisligen gifva tillkänna, om han vill bibehålla sin jordeganderätt eller icke, och om han den bibehåller vara skyldig derefter deltaga till hälften emot inmutaren i alla de kostnader för allt arbete och uti de maskiner, som till arbetsdriften erfordras, ifrån arbetets början, eller ock må det stå jordegaren fritt att få dröja med detta tillkännagifvande till utmålsförrättningen, då honom likvisst endast tillkommer en fjerdedel ($\frac{1}{4}$) i fyndigheten såsom jordeganderätt, och den andra fjerdedelen tillfaller inmutaren eller dess rättsinnehafvare såsom skälig ersättning för de af honom ensam bestridda borrnings- och undersökningskostnader. Afstår jordegaren sin rätt helt och hållet till inmutaren, så kan den ej återtagas på annat sätt, än om inmutningen sönes, då densamma åter odelad tillfaller jordegendomen, så framt icke genom aftal eller kontrakt annorlunda blifvit öfverenskommet.

§ 4.

Inmutningsområdet bestämes till högst tvåhundra (200) tunnland, eller 1,120 kvadratrefvar, hvarå vederbörande Bergmästare eger att utfärda tillståndsbevis och fastställa utmål, utan afseende på om linierna å kartan, som bestämma gränserna, äro räta eller krokiga eller hvad form figuren innehar.

§ 5.

Inmutaren eger ej rätt att, utan jordegarens bestämda medgifvande, öppna schakt på närmare afstånd ifrån bebyggd gård, tomtplats eller trädgård, kyrka eller allmänna hus och byggnader än 50 famnar eller 300 fot; och må ortdrifningen under jorden icke gå närmare förenämnda ställen än 5 famnar eller 30 fot, så framt jordegaren ej medgifver ett närmare afstånd — på det att ingen skada derigenom må uppstå. Skulle det oaktadt skada uppkomma å hus eller byggnader genom jordens underminering, är grufveegaren skyldig att densamma till fullo ersätta i öfverensstämmelse med de i Grufve-stadgan lemnade föreskrifter.

§ 6.

Som för undersökningars anställande i och för upptäckande af *stenkol* icke allenast lång tid åtgår, utan äfven kräfver dyrbara borrmaskiner och andra nödvändiga redskaper, så må inmutaren få räkna sig till godo tvänne (2:ne) år ifrån tillståndsbevisets dato, inom hvilken tid han, enligt 15 §, är skyldig att börja arbetet inom det inmutade området; och gäller såsom börjadt arbete alla de förberedelser i och för saken, som kräfva penningutgifter, vare sig till borrnings, jordschaktning eller andra omkostnader.

§ 7.

Det i 42 § stadgade minimum för årliga arbetet, som vidtager efter tiden för försvarsarbetets verkställande, nemligen en kubikfamn bergsprängning eller 4 à 5 kubikfamns jordrymning eller ock annat grufve- eller byggnadsarbete, motsvarande 200 dagsverken, förändras sålunda: att, i stället för dagsverken, värdet för derunder nedlagda kostnader bör uppgå till minst 150 R:dr R:mt, såsom kommande närmast värdet af den bestämda bergsprängning eller jordrymning; och gäller denna ändring såsom arbetsminimum för alla de mineralier, som enligt Grufve-stadgans 1 § äro föremål för inmutning.

§ 8.

De i 43 § gjorda bestämmelser i afseende på arbets- eller försvarstiden skola hädanefter så tillämpas, att denna tid för stenkols brytning beräknas dubbelt så lång som för andra mineralier.

§ 9.

Äldre inmutare af stenkol, hvilka icke försutit sin rätt, ega att hos Bergmästare-embetet göra anmälan om att få sina inmutade områden sammanslagna till det omfång, § 4 bestämmer, utan afseende på om inmutningarne äro belagde med utmål eller ej; dock är inmutaren skyldig att vid denna anmälan förete fullständig karta, som upptager de gamla inmutningarne och som bestämmer gränserna för de nya eller sammanslagna.

I öfrigt skulle Grufve-stadgan förblifva oförändrad.»

En del af dessa förslag är af den beskaffenhet, att till ett riktigt bedömande deraf erfordras specialinsigter af alldeles säregen art, hvilket föranleder att dylika förslag icke lämpligen utgöra föremål för Riksdagens lagstiftningsrätt. Om förhållandet med borrhningsarbetenas långsamhet vid stenkols eftersökande är och till följd af sakens natur måste vara sådant, som i motionen uppgifves, vill det för Utskottet synas, som fordrade billigheten, att en inmutare erhöle något längre anstånd med arbetets bedrifvande, än ett år, för att icke alldeles gå miste om sin brytningsrätt; och beträffande quantiteten af det erforderliga så kallade försvarsarbetet synes äfven den anmärkning riktig, att de derom meddelade bestämmelser icke sins emellan harmoniera, då nemligen 4 à 5 famns jordrymning icke kan anses motsvara 200 dagsverken; men i olikhet med motionären, som anser värdet af försvarsarbetet böra fastställas till 150 R:dr, således närmare motsvarande förstnämnda värde, kan Utskottet icke annat än, med afseende å det viktiga intrång i jordegares rättigheter och den magt att hindra andra från bearbetande af en känd, men försummad grufva, en inmutare eger utöfva, finna

värdet af 200 dagsverken icke vara för högt att till beräkningsgrund i nämnda afseende begagnas; och då Utskottet således icke härutinnan kan understödja motionärens förslag, samt hvad i berörda hänseende rörande stenkolsgrufvor stadgas icke bör innefatta undantag från gällande bestämmelser rörande andra slag af grufvor, om hvilka nu ej är fråga, har Utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka Riksdagen att rörande dessa begge ämnen fatta annat beslut än att underställa Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida längre anstånd med grufarbetes påbörjande vid inmutad stenkolsgrufva, än det nu medgifna, skäligen må beviljas.

Beträffande åter frågan, huruvida de mineralier, som åtfölja stenkolsformationen, böra få vara föremål för inmutning eller icke, har för Utskottet blifvit af sakkunnig person vitsordadt, att rättighet att använda den eldfasta leran samt flis och brandskiffer, eller i allmänhet de kolhaltiga skifferarter, som i stenkolslagrets närhet anträffas och följaktligen icke under andra förhållanden, än då stenkolsbrytning eger rum, lära af jordegaren kunna tillgodogöras, är för grufegaren af stor vikt såsom medel att med fördel drifva en stenkolsgrufva. Men då 1 § i Grufvestadgan såsom föremål för inmutning och bearbetning icke upptager annat än metaller och malmer, svafvelkis, blyerts och stenkol samt så kallade varp. vid ödelagda grufvor eller bergverk, hvilka innehålla något af förenämnda mineralier, följer deraf, att för närvarande enligt gällande Grufvelag de berg- eller jordarter, om hvilka motionen i denna del handlar, skola, änskönt de blifvit af stenkolsgrufvans egare uppfordrade, blifva jordegarens tillhörighet, äfven i det fall, att han icke deltager i grufvedriften; hvilket naturligtvis icke är med billighet förenligt; och Utskottet tvekar fördenskull icke att uttala den åsigt, att brandskiffer och andra kolhaltiga bergarter samt lager af leror, som tillhöra den bergformation, hvari stenkol förekommer, bör af den, som inmutat det tillsammans med dessa berg- och jordarter förekommande stenkolslager, få tillgodogöras på samma sätt och med samma vilkor, som gälla i afseende på sjelfva stenkolslaget.

Deremot har Utskottet icke funnit de af motionären anförda omständigheter innefatta skäl till frångående af den i Grufvelagen fastställda regel, att icke *utan vederbörandes tillåtelse* inmutning må ske der fyndighet anträffas närmare än »100 famnar från boningshus eller annan vid gården uppförd åbyggnad eller från tomtplats eller trädgård»; en föreskrift, hvars hufvudsakliga syfte är att freda gårds- tomt och dess omedelbara närhet från dagöppningar.

Likaledes finner Utskottet sig icke kunna understödja motionären i fråga om nedsättning af den andel i påträffad fyndighet, som bör jordegare tillkomma, när inmutningen gäller stenkol. Det synes Utskottet nemligen påtagligt, att jordegare just af dylik grufvedrift lider jemförelsevis mesta intrång, enär detta mineral merendels alltid har sitt läge under duglig jord samt följaktligen oftare träffas i närheten af boplatser och, till följd af dess horisontala utsträckning, förhållandena kunna leda dertill, att en jordegare snart finner sig omgifven af talrika dagöppningar, då deremot öfriga mineralier, som äro föremål för

grufvedrift, oftast anträffas i berg, som för jordegaren ega föga eller intet värde och hvilka han fördenskull utan olägenhet kan undvara. Att, under det han i de sednare skulle på sin jordegareandel bekomma hälften, samma andel deremot beträffande stenkol inskränktes till en fjerdedel, kunde efter Utskottets omdöme icke annat än innebära en inkonsequens i lagstiftningen.

Vidkommande slutligen vidden af utmålet för stenkolsgrufvor, vill det visserligen för Utskottet synas som nu gällande bestämmelse derom, med afseende på den ringa mäktighet, som förefinnes i de uti vårt land anträffade stenkolslager, uppställer nog trånga gränser, då det område, som genom utmålet får intagas, icke motsvarar mer än 1 kvadrat med 200 famnars sida, under det att för öfriga mineralier, som äro föremål för inmutning och i de aldra flesta fall utgöras af metaller eller malmer, utmålet motsvarar 1 kvadrat med 100 famnars sida, således en fjerdedel af det förra. Det kan nemligen ifrågasättas, huruvida Grufvestadgans bestämmelse att — då icke »malmgången är strykande i fält eller ett stock- eller ett körtelverk», i hvilket fall utmålet räknas efter lodlinien af utmålet sidor ofvan jord — utmålet i djupet skall räknas »i lika fallande med grufvan», d. v. s. parallellt med lagrets stupning, är rätt tillämplig, då stenkolslagren, såsom ofta är fallet, ligga nästan horisontelt. Men i denna grannliga fråga, i hvilken jordegarens rätt så nära beröres, synes Utskottet något fullt lämpligt förslag icke kunna afgifvas, innan sakkunniga myndigheter yttrat sig i hvad mån oundgängligen kräfvos, att till uppmuntrande af stenkolsgrufvedriften nu gällande bestämmelser rörande utmål för sådana grufvor undergå förändring.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anser Utskottet sig icke i vidsträcktare måtto kunna understödja den af Herr Ros i ämnet väckta motion, än att Utskottet tillstyrker Riksdagen,

att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t, efter Bergverks-styrelsens hörande, täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke dels brandskiffer och andra kolhaltiga bergarter samt lager af leror, som åtfölja stenkolsformationen, må få utgöra föremål för inmutning, när inmutning af stenkolen eger rum, dels nu gällande stadganden angående det för stenkolsgrufvor medgifna utmål äfvensom angående den tid, inom hvilken inmutare skall hafva påbörjat grufvearbete, tarfva förändring, samt i sådant fall derom i nåder förordna.

Stockholm den 6 Maj 1867.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.

Herr *Myrtin* har begärt få antecknadt, att han ej öfvervarit detta ärendes behandling i Utskottet.